

Nr 29.

Utlåtande i anledning av väckt motion med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § giftermålsbalken m. m.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 24, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Nerman* yrkat, att riksdagen, med de jämkningar vederbörande utskott kunde finna erforderliga, måtte för sin del antaga följande vid motionen fogade förslag till

1) L a g

om ändrad lydelse av 2 kap. 9 § giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 9 § giftermålsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led, med mindre Konungen finner skäligt tillåta äktenskapet. Finnas i det tidigare äktenskapet gemensamma barn, kan tillstånd blott meddelas, om hänsyn till dessa barn ej tala däremot.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1947.

---

2) L a g

om ändrad lydelse av 18 kap. 2 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 2 § strafflagen skall erhålla följande ändrade lydelse:

Övas otukt mellan dem, av vilka den ene är gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse.

Styvfader eller — — — sex år.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1947.

I fråga om de skäl motionären anfört till stöd för sin hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

2 kap. 9 § giftermålsbalken.

Enligt 2 kap. 9 § giftermålsbalken må äktenskap ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led. Detta stadgande överfördes vid giftermålsbalkens tillkomst oförändrat från 2 kap. 9 § lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning. Lagberedningen, som utarbetat såväl förslaget till sistnämnda lag som förslaget till giftermålsbalk, anförde i motiven till nämnda bestämmelse i lagen angående äktenskaps ingående och upplösning (Förslag till revision av giftermålsbalken och vissa delar av ärvdabalken, del I s. 202 f.) bland annat följande.

Svågerlag har under olika tider och i skilda rättssystem utgjort äktenskapshinder i synnerligen växlande omfattning, delvis sammanhängande därmed att själva begreppet svågerlag blivit bestämt på väsentligen olika sätt.

I romersk rätt förutsattes för uppkomsten av svågerlag ett äktenskap eller dock ett konkubinat; genom ett blott könsumgänge blev svågerlag ej grundat. Svågerlag räknades ook endast mellan ena maken och den andres släkt, ej mellan bådas släkt inbördes eller mellan den ene och dem, som voro besvägrade med den andre. Såsom äktenskapshinder betraktades ursprungligen blott svågerlag i rätt upp- och nedstigande led; med tiden blev jämväl förbjudet att äkta broders änka eller avliden hustrus syster.

Enligt den kanoniska rätten åter ansågs — i överensstämmelse med kyrkans uppfattning att man och kvinna genom bekländelse blevo ett kött, una caro — att svågterskap grundades såväl genom lägersmål som genom äktenskap och att svågerlagshindret för den ene av konkumbenterna sträckte sig lika långt som släktskapshindret för den andre. Även betraktades såsom otillåtet äktenskap med förutvarande makes besvägrade (andra svågerlaget), ja med dem, vilka i andra svågerlaget voro besvägrade med förutvarande make (tredje svågerlaget); och för visst fall räknades svågerlag mellan de förutvarande makarnas släkter inbördes.

Under medeltiden blevo de kanoniska grundsatserna härskande även inom vår svenska rätt, och blott långsamt hava de lämnat utrymme för en mera fri åskådning. Det blev sålunda först genom 1734 års lag, som tredje svågerlaget helt miste sin verkan av äktenskapshinder, och lagen bibehöll förbud mot äktenskap ej blott i (första) svågerlag i rätt upp- och nedstigande led (2 kap. 4 § giftermålsbalken), utan även, ehuru med viss begränsning, i (första) svågerlag å sidan (2 kap. 5 §) och i andra svågerlaget (2 kap. 6 §). Genom förordningen den 10 april 1810 tillerkändes Konungen befogenhet att meddela dispens från de i 5 och 6 §§ uppställda hindren, en befogenhet som han redan dessförinnan utan stöd i lag utövade; och sedan nämnda båda paragrafer blivit upphävida genom förordningen den 24 maj 1872, kvarstår numera såsom äktenskapshinder allenast rätt upp- och nedstigande (första) svågerlag. —

Beredningen, som i nu förevarande paragraf upptagit förbudet mot äktenskap i rätt upp- och nedstigande svågerlag, har däråt givit en avfattning som tydligen utmärker att allenast det genom äktenskap uppkomna svågerlaget utgör äktenskapshinder. Tillräckliga skäl synas ej förefinnas att såsom hinder uppställa även det svågerlag, som grundas genom ett blott könsumgänge. Det kan väl tänkas fall, då ett stadgande om hinder i följd av dylikt s. k. oäkta svågerlag skulle kunna förebygga äktenskap, som vore ägnat att väcka

anstöt, såsom om någon ville gifta sig med en kvinna, med vilken hans fader eller son haft en allmänt bekant utomäktenskaplig förbindelse. Sådana fall kunna dock allenast utgöra sällsynta undantag. I allmänhet undandraga sig de utomäktenskapliga förbindelserna offentligheten; och en undersökning, huruvida hinder för ifrågasatt äktenskap på grund av dylik förbindelse möjligen kunde förefinnas, skulle vara synnerligen förhatlig, varför en sådan undersökning under inga förhållanden kunde föreskrivas. Ett förbud mot giftermål i det oäkta svägerlaget kunde alltså ej bliva i avsevärd mån tillämpligt. — — —

Av en jämförelse med de stadganden, beredningen föreslår om återgång av äktenskap (5 kap.) och om vigseis ogiltighet (4 kap. 7 §), framgår att svägerlagshinder grundas av varje med giltig vigsel ingången förbindelse, varje förbindelse, som av lagen nämnes äktenskap, även om den slutits i strid mot ett hinder med upplösande verkan. Nu förevarande paragraf ger ock oförtydligt uttryck däråt, att svägerlagshinder kan uppkomma i kraft av ett äktenskap som ej längre äger bestånd. Om, exempelvis, en kvinna varit gift två gånger och fött barn i båda äktenskapen, är giftermål förbjudet ej blott mellan mannen i andra äktenskapet och barnen i det första utan ock mellan den förre mannen och barnen i senare giftet. Gällande rätt, som i detta avseende saknar uttrycklig föreskrift, torde vara att förstå på enahanda sätt.

Att svägerlag i rätt upp- och nedstigande led upptagits såsom äktenskaphinder överensstämmer med vad allmänt gäller i europeisk lagstiftning. I flera länder består ännu förbud mot äktenskap jämväl i vissa fall av svägerlag å sidan.

Lagberedningens förslag till lag om äktenskaps ingående och upplösning lades till grund för en proposition, som förelades 1915 års riksdag. I en vid samma riksdag väckt motion yrkades därvid sådan ändring av 2 kap. 9 § i förslaget, att Kungl. Maj:t, när synnerliga skäl därtill vore, skulle kunna meddela dispens från stadgandet. Propositionen och motionen behandlades av lagutskottet, som i ärendet avgav utlåtande nr 32. Efter att hava redogjort för stadgandet i 2 kap. 8 § om förbud mot äktenskap mellan ett syskon och ett annat syskons avkonung och efter att hava återgivit motionens huvudsakliga innehåll anförde utskottet beträffande den ifrågavarande bestämmelsen följande.

Utskottet håller emellertid före, att förslagets ståndpunkt även här förtjänar företräde. Visserligen kunna, såsom i motionen framhålles, rashygieniska skäl här ej åberopas för ett förbud. Men i motsats till vad händelsen är beträffande de nyss förut berörda fallen, göra sig här etiska hänsyn med stor styrka gällande. Höga etiska värden skulle råka i fara, om exempelvis en man skulle veta sig hava möjlighet att vinna sin hustrus dotter från ett föregående äktenskap till maka; vad förut sagts om nödvändigheten att, så långt det på lagstiftningens väg kan ske, söka förhindra att könskarleken vinner insteg mellan dem, som tillhöra samma familj, äger här sin fulla tillämplighet. Det här föreliggande stadgandet är i själva verket att betrakta såsom ett viktig led i skyddet för det uppväxande släktets andliga hälsa. Naturligtvis kunna fall tänkas, då nu nämnda eller andra likartade hänsyn ej äga tillämpning, men något verkligt behov av en lagändring på denna punkt har hittills icke försports, och de mycket sällsynta undantagsfall, det här gäller, måste stå tillbaka för nyss berörda viktiga samhällsintressen. Det får ej heller förbises, att även så till vida en olikhet föreligger mellan dessa fall och de under 8 § berörda, som man i de senare genom att göra förbudet dispensabelt vinner

överensstämmelse med vad som redan gäller i flertalet europeiska länder, var-
emot införandet av en motsvarande princip i 9 § skulle föra bort från vad som
allmänt gäller i europeisk lagstiftning.

Utskottets uttalande godkändes av riksdagen. Något förslag om ändring av
den ifrågavarande bestämmelsen synes härefter icke hava varit föremål för
riksdagens behandling.

Stadgandet i 2 kap. 9 § giftermålsbalken står i visst samband med 10 kap.
1 § första stycket samma balk. Enligt vad i nämnda stycke stadgas skall näm-
ligen dömas till återgång, om äktenskap slutits, ehuru däremot varit hin-
der, varom sägs i 2 kap. 7, 9 eller 10 §. Vidare finnes i 3 kap. 2 § 6 mom. gif-
termålsbalken, som innehåller föreskrifter om skriftlig försäkran angående
frihet från äktenskapshinder, en hänvisning till 2 kap. 9 §.

I 1 kap. 2 § andra stycket lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella
rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap finnes även en be-
stämmelse som äger samband med 2 kap. 9 § giftermålsbalken. Där angivas
nämligen de fall, då ett absolut förbud beträffande vigsel inför svensk myn-
dighet gäller för utlänning; ett av dessa fall är att den ene av kontrahenterna
varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

1904 års lag grundas på en konvention i Haag av år 1902, vilken ratifi-
cerats av Sverige den 30 april 1904. I artikel 1 i denna konvention stadgas, att
i fråga om rätten att ingå äktenskap är beträffande vardera av de blivande
makarna hans nationella lag bestämmande, där ej ett stadgande i nämnda lag
uttryckligen hänvisar till annan lag. Enligt artikel 2 mom. 1 äger dock lagen
å giftermålsorten förbjuda äktenskap mellan utländska undersåtar, om äk-
tenskapet skulle vara stridande mot nämnda lags stadganden beträffande så-
dana på skyldskap eller svågerlag grundade äktenskapshinder, från vilka
dispens ej är medgiven.

Beträffande rätten för medborgare i något av de andra nordiska länderna
att ingå äktenskap i Sverige finnas bestämmelser i kungl. förordningen den
31 december 1931 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äkten-
skap, adoption och förmynderskap. Bestämmelserna i denna förordning an-
sluta sig till en mellan de nordiska länderna den 6 februari 1931 ingången
konvention. Enligt artikel 1 i konventionen, som i denna del är likalydande
med nämnda förordning, gäller att om medborgare i någon av de fördragsslut-
tande staterna vill träda i äktenskap inför myndighet tillhörande någon av de
övriga, skall hans rätt att ingå äktenskapet prövas efter lagen i den staten,
om han sedan minst två år har hemvist därstädes, men eljest enligt hemlan-
dets lag. Då vid tiden för konventionens tillkomst förbudet mot äktenskap i
rätt upp- och nedstigande svågerlag var dispensabelt i Danmark, skulle en-
ligt konventionens ordalydelse svensk myndighet vara pliktig att samman-
viga danska medborgare som erhållit sådan dispens. Av förarbetena till
konventionen (SOU 1929: 12) framgår emellertid, att vigsel i dylika fall an-
sågs strida mot ordre public i Sverige och att någon sådan förpliktelse därför
ej borde åläggas svensk myndighet. Då frågan emellertid ansågs ha ytterst

ringa praktisk betydelse, ville man icke belasta konventionstexten med ett uttryckligt stadgande i ämnet. I stället upptogs en bestämmelse i ett vid konventionen fogat slutprotokoll. I detta stadgas bl. a., att konventionen icke förpliktar myndighet i fördragsslutande stat att sammanviga personer, för vilkas äktenskap enligt lagen i den staten på grund av släktskap eller svågerlag möter hinder, som icke kan eftergivnas. I enlighet härmed föreskrives i 1 § andra punkten av 1931 års förordning, att äktenskap ej må i något fall inför svensk myndighet slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

I förarbetena till konventionen uttalas beträffande förevarande spörsmål vidare, att det icke gärna kunde ifrågasättas, att Sverige skulle traktatmässigt förbinda sig att, beträffande svensk medborgare, i vissa fall medgiva svågerlagshindrets åsidosättande genom en i Danmark meddelad dispens. Konflikten mellan den svenska och danska lagens ståndpunkt i denna fråga löstes genom en notväxling i samband med konventionens undertecknande mellan Sverige och Danmark, varigenom danska regeringen förband sig att icke meddela dispens beträffande svensk medborgare.

Giftermälsbalken har tillkommit efter nordiskt samarbete. Lagberedningen samarbetade vid utarbetandet av sitt förslag med delegerade från Danmark och Norge, och i de danska och norska kommittéförslag som samtidigt upprättades förekommo stadganden av samma innehåll som i 2 kap. 9 § giftermälsbalken. I *Danmark* ändrades emellertid förslaget på denna punkt och i Lov om Ægteskabs Indgaaelse og Opløsning, som utfärdades den 30 juni 1922, stadgades i § 13, första stycket, att dispens från förbudet mot äktenskap mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led, kunde meddelas av Konungen, om det tidigare äktenskapet upplösts genom döden, om det icke fanns några gemensamma barn i detta äktenskap och om i övrigt synnerliga skäl talade för tillståndets meddelande. I motiven till stadgandet anfördes vissa exempel, där det ansågs onaturligt att upprätthålla ett absolut förbud. Det framhölls även, att dispens icke borde givas, när det mellan de ifrågavarande personerna bestått ett förhållande motsvarande det mellan föräldrar och barn. — Ett äktenskap som ingåtts i strid med det nämnda äktenskapshindret kan enligt 42 § nämnda lag bringas att återgå, när det icke kan anses försvarligt att låta det bestå.

Ett förslag till ändring av § 13 i den danska äktenskapslagen har framlagts i proposition till folketinget den 13 december 1946 och sedermera godkänts av detta. Enligt förslaget skall dispens kunna meddelas även i det fall, att det finnes gemensamma barn i det tidigare äktenskapet. Förutsättning för att detta skall kunna ske är dock att hänsyn till dessa barn icke tala mot dispensen. Förslaget motiveras med att det under senare år flera gånger inträffat att ansökan gjorts om tillstånd att ingå äktenskap, ehuru det funnits barn i det tidigare äktenskapet, och att det i dessa fall verkat orimligt hårt att icke kunna meddela dispens.

Den *norska* lov av den 31 maj 1918 om indgaaelse og opløsning av egteskap

innehöll i sin ursprungliga lydelse en bestämmelse om absolut förbud mot äktenskap vid rätt upp- eller nedstigande svågerlag. Denna bestämmelse ändrades 1937 — efter förebild av den danska lagen — på sådant sätt, att Konungen, när särskilda skäl tala därför, kan meddela tillstånd till äktenskap, dock endast såvida det tidigare äktenskapet upplösts genom döden och i detta icke finnes några gemensamma barn. I förarbetena till den ändrade bestämmelsen uttalas, att det förutsättes att dispens icke skall meddelas, när det mellan de dispensökande bestått ett förhållande av samma art som mellan föräldrar och barn. — Har äktenskap ingåtts trots att ifrågavarande äktenskapshinder förelegat och utan att dispens erhållits, är äktenskapet ogiltigt.

I den *finska* äktenskapslagen av år 1929 fanns också vid dess tillkomst ett stadgande av samma innehåll som i 2 kap. 9 § giftermålsbalken. Genom en år 1944 vidtagen ändring öppnades emellertid möjlighet till dispens i liknande fall som enligt norsk lag. Ingås äktenskap i strid med bestämmelserna om detta äktenskapshinder, skall det dömas till återgång av äktenskapet.

I *England*, där icke blott det rätt upp- och nedstigande svågerlaget utan även i viss utsträckning svågerlag å sidan utgör äktenskapshinder, kan dispens icke meddelas vid det rätt upp- och nedstigande svågerlaget.

Enligt *fransk* rätt är det rätt upp- eller nedstigande svågerlaget äktenskapshinder, men dispens kan meddelas om synnerliga skäl tala därför och det föregående äktenskapet upplösts genom döden.

I *Sovjetunionen* utgör svågerlag icke äktenskapshinder.

18 kap. 2 § strafflagen.

I 18 kap. 2 § strafflagen straffbelägges otukt mellan dem, av vilka den ene är eller varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led. Straffet är enligt paragrafens första stycke för normalfallen straffarbete i högst två år eller fängelse. Var äktenskapet upplöst, må till böter dömas. Enligt andra stycket skall styvfader eller styvmoder, som under omständigheter svarande mot de i 1 § andra stycket angivna övat otukt med styvbarn eller styvbarns avkomling, dömas till straffarbete från och med ett till och med sex år. Dessa omständigheter äro, att släkting i rätt upp- eller nedstigande led övat otukt med den, som ej fyllt femton år eller som var sinnessjuk eller sinnesslö, eller eljest genom grovt missbruk av den yngres beroende ställning förmått denne till otukt.

18 kap. 2 § strafflagen har erhållit sin gällande lydelse genom lag den 21 maj 1937 om ändring i vissa delar av strafflagen. Denna lag grundades på en av särskilda sakkunniga inom justitiedepartementet verkställd utredning angående ändringar i strafflagen beträffande straffsатserna för särskilda brott m. m. I de sakkunnigas betänkande (SOU 1935: 68) finnes en av en utav de sakkunniga avfattad framställning rörande »blodskamsbrotten i Sverige» och i denna anföres beträffande otukt mellan styvfäder och styvdöttrar bland annat följande.

Här återfinner man samma typer som vid otukt mellan fäder och döttrar. Även brotten mot 2 § ske i de flesta fall med missbruk av mannens ställning och myndighet som familjefader, och de utgöra väsentligen brott mot minderåriga eller eljest osjälvständiga och skyddslösa kvinnor. Emellertid tillkommer här en ny typ, som skulle kunna betecknas som »idylltypen». Det är styvfäder, som sedan de blivit änklingar sammanleva med sina styvdöttrar, och det uppstår ett verkligt, ömsesidigt ömhetsförhållande; kontrahenterna ha för avsikt att ingå äktenskap, de tillkännagiva sin förlovning och växla ringar. De tro, att deras sexuella förbindelse icke kan vara otillåten, då något blodsband icke existerar dem emellan, och det är för dem ett hårt slag, när de få reda på, att ifrågavarande svägerskapsförhållande enligt svensk rätt är ett indisponsabelt äktenskapshinder. — — —

Anmärkningsvärt är, att det tycks vara en rätt vanlig föreställning bland befolkningen i Sverige, att förbindelser av detta slag icke äro otillåtna. I målen angående ansvar för brott mot 2 § förekomma ett par exempel på att de åtalade av advokat eller präst blivit tillrådade att hos Kungl. Maj:t söka erhålla dispens för ingående av äktenskap.

De sakkunniga föreslogo — under åberopande av att brotten mot 2 § ofta inneburo svåra auktoritetsmissbruk från en styvfaders sida — en skärpning av straffskalan för dessa fall samt yttrade härefter bland annat följande:

Emellertid har man vid tillämpningen av 2 § i större utsträckning än vid 1 § att räkna med relativt oskyldiga fall. Understundom förekomma förbindelser mellan en änklings och hans vuxna styvdotter, vilka de tänkt sig sedan kunna legalisera genom vigsel. Det synes, såsom ovan anförts, för en stor del av den svenska befolkningen vara okänt, att dylika förbindelser äro belagda med straff och att detta svägerlagsförhållande enligt svensk rätt grundar ett indisponsabelt äktenskapshinder. För nu antydda och liknande fall måste nuvarande straffskala anses onödigt sträng. Med hänsyn härtill föreslås straffskalan för de oqualificerade brotten mildrad till straffarbete i högst 2 år eller fängelse, med möjlighet tillika för domstolen att, där det svägerlagsgrundande äktenskapet ej längre består, sätta straffet till allenast böter. Framhållas må, att i Norge straffbarhet i motsvarande fall ej föreligger annat än då äktenskapet består.

I några yttranden över de sakkunnigas förslag förordades, att vid otukt mellan personer i rätt upp- och nedstigande svägerlag straff skulle inträda endast därest det svägerlagsgrundande äktenskapet bestode vid tidpunkten för otuktens övande. I anledning av vad sålunda förordats, uttalade föredragande departementschefen i den proposition (nr 187), varigenom de sakkunnigas förslag förelades 1937 års riksdag, att ehuru vissa skäl kunde tala för att från straff utesluta de fall där det svägerlagsgrundande äktenskapet icke längre bestode, syntes det dock rådligast att icke i detta sammanhang föreläggas en så långt gående ändring i förhållande till gällande rätt. Enligt departementschefens mening borde man därför vid dåvarande tidpunkt begränsa sig till den ändring de sakkunniga föreslagit, innebärande att straffet, därest ej i övrigt kvalificerande omständigheter föreläge, skulle kunna nedsättas till böter.

Propositionens förslag lämnades i denna del utan erinran av riksdagen.

I *Danmark* straffas enligt § 210 i strafflagen otukt mellan dem, som äro besvägrade i rätt upp- och nedstigande led med hæfte i de fall, då äktenskap mellan dem är ovillkorligen förbjudet. Äro förhållandena sådana, att dispens skulle kunna meddelas, är straffet böter.

Enligt *norsk* rätt (Straffeloven § 207) straffas samlag mellan personer, som genom ett bestående äktenskap äro besvägrade i rätt upp- och nedstigande led, med fängelse i högst sex månader. Är äktenskapet upplöst, föreligger icke straffbarhet, såvida icke särskilda kvalificerande omständigheter föreligga (§ 199).

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande från *straffrättskommittén*. I yttrandet anför kommittén:

Kommittén, som för närvarande förbereder förslag om ny lagstiftning rörande bl. a. sedlighetsbrotten, avser — alldeles oavsett hur äktenskapshindren i giftermålsbalken utformas — icke att annat än i fall motsvarande de i 18 kap. 2 § andra stycket strafflagen angivna förorda bibehållandet av straff för otukt mellan personer, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led. Med hänsyn härtill finnes ur de synpunkter kommittén företräder intet att erinra mot vad i motionen föreslagits.

Sedan utskottet hos Kungl. Maj:t hemställt om inhämtande av *lagrådets yttrande* över inom utskottet utarbetade förslag till lag om ändring i giftermålsbalken, lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap samt lag om ändrad lydelse av 18 kap. 2 § strafflagen, har lagrådet på sätt bilaga till detta utlåtande utvisar avgivit yttrande över förslagen.¹

Utskottet.

Förbudet mot äktenskap mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led, har gamla anor i svensk rätt. Trots detta torde det förhålla sig så, att man i vida kretsar av vårt folk saknar kännedom om att äktenskap i dessa led är förbjudet, och i varje fall torde den villfarelsen icke vara sällsynt, att Kungl. Maj:t kan meddela dispens beträffande detta äktenskapshinder. Orsaken till detta förhållande torde vara att syftet med förbudet mot äktenskap i detta fall icke är så uppenbart som vid andra äktenskapshinder. Förbudet har nämligen icke något stöd i rashygieniska hänsyn och icke heller har det något samband med föreställningen om blodsbandet som hinder mot äktenskap. Det är i stället etiska hänsyn till familjelivets fred som här göra sig gällande.

Lagutskottet vid 1915 års riksdag, som behandlade ett förslag att ifråga-

¹ De till lagrådet remitterade förslagen äro här uteslutna, då de icke i annat anseende skilja sig från utskottets nedan gjorda förslag än som framgår av lagrådets av utskottet iakttagna anmärkning.

varande äktenskapshinder skulle göras dispensabelt, framhöll att bibehållandet av detta hinder vore nödvändigt för att söka förhindra att könskarleken vunne insteg mellan dem som tillhörde samma familj. Stadgandet vore, enligt vad utskottet uttalade, i själva verket att betrakta såsom ett viktigt led i skyddet för det uppväxande släktets andliga hälsa. Utskottet ansåg emellertid att fall kunde tänkas, då de nämnda och andra likartade hänsyn icke ägde tillämpning. Något verkligt behov av en lagändring på denna punkt hade emellertid ditintills icke försports, och de mycket sällsynta undantagsfall, det här gällde, måste enligt utskottets mening stå tillbaka för viktiga samhällsintressen.

Vad lagutskottet vid 1915 års riksdag anförde torde alltjämt äga giltighet i så måtto att det ifrågavarande äktenskapshindret icke bör utmönstras ur lagstiftningen. Tillräckliga skäl synas dock ej föreligga för att hindret skall vara indispensabelt. Ty stundom kunna omständigheterna — såsom lagutskottet ock antydde — vara sådana, att intet samhällsintresse trädes för nära om dispens från förbudet meddelas, medan däremot förbudets upprätthållande kan förorsaka dem som drabbas därav avsevärda lidanden. Även om dylika fall icke torde förekomma särdeles ofta, kan detta förhållande dock icke anses utgöra något skäl för att beträffande dem upprätthålla ett förbud som i nu avsedda fall icke tjänar något allmänt intresse. Utskottet vill därför förorda, att möjlighet till dispens införes. Dispens bör liksom i fråga om andra äktenskapshinder meddelas av Kungl. Maj:t.

Det kan ifrågasättas om några inskränkningar i dispensrätten böra föreskrivas. Vad som härvid i främsta rummet kommer i åtanke är den i våra nordiska grannländer förekommande begränsningen av dispensrätten till de fall, där det tidigare äktenskapet upplösts genom döden eller där den släkting, som utgör den förenande länken mellan kontrahenterna, avlidit. Förekomsten av barn i det tidigare äktenskapet utgör också i flertalet av de land, som i sin lagstiftning ha dispensmöjlighet, hinder mot dispens.

Enligt utskottets mening skulle emellertid uppställandet av dylika begränsningar beskära Kungl. Maj:ts rätt att meddela dispens på ett sätt som icke kan anses ändamålsenligt. Utskottet anser nämligen, att dispens icke bör meddelas annat än då synnerliga skäl tala därför. Sådana skäl kunna emellertid i undantagsfall med stor styrka göra sig gällande även då de nämnda omständigheterna, som i utländsk lagstiftning förbjuda dispens, äro för handen. Det saknas därför enligt utskottets uppfattning anledning att i dylika fall utesluta möjligheten till dispens. En annan sak är att det för bifall till en dispensansökan då måste fordras starkare skäl än eljest. Finnas barn i det tidigare äktenskapet, bör detta förhållande tillmätas en så avgörande betydelse att dispens icke bör meddelas om skälig hänsyn till sådant barns intresse talar däremot. Detta förhållande anser utskottet vara av sådan vikt, att det bör komma till uttryck i lagtexten. Det synes däremot icke erforderligt att i övrigt där draga upp några riktlinjer för dispensprövningen.

Vidtages den av utskottet föreslagna ändringen i 2 kap. 9 § giftermålsbalken, följer därav att en häremot svarande jämkning måste ske i 3 kap. 2 §

6 mom., som handlar om skriftlig försäkran angående frihet från äktenskapshinder, varom i 2 kap. 7—9 §§ förmäles.

Har äktenskap ingåtts, ehuru däremot var sådant hinder som i 2 kap. 9 § giftermålsbalken sägs, skall enligt stadgande i 10 kap. 1 § dömas till återgång. Då utskottet nu föreslagit, att dispens skall kunna meddelas i fråga om nämnda äktenskapshinder, följer härav, att utskottet icke kan anse det riktigt att hindret tillerkännes sådan betydelse, att det skall verka upplösande på ett äktenskap, som ingåtts i strid mot detsamma. Om äktenskap slutits utan att hindret upptäckts, torde icke något samhällsintresse tala för att äktenskapet skall återgå. Utskottet anser icke, att man behöver räkna med någon ökad fara för att kontrahenterna — om äktenskapshindret upphör att vara återgångsskäl — skola söka kringgå stadgandet i 2 kap. 9 § genom att lämna oriktiga uppgifter i förevarande avseende i den försäkran som skall avgivas angående frihet från äktenskapshinder. Erinras må ock, att den som mot bättre vetande avgiver falsk utsaga i sådan försäkran är förfallen till ansvar enligt 12 kap. 22 § strafflagen. Utskottet vill på grund av vad sålunda anförts föreslå, att 10 kap. 1 § ändras på sådant sätt att det i 2 kap. 9 § stadgade äktenskapshindret upphör att vara återgångsskäl.

Såsom anförts i utskottets inledningsvis lämnade redogörelse finnes i 1 kap. 2 § andra stycket lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap ett stadgande som äger samband med 2 kap. 9 § giftermålsbalken. Där angivas nämligen de fall, då utlänning, ehuru han enligt sitt hemlands lag äger ingå äktenskap här i landet, icke må vigas inför svensk myndighet, och det stadgas bland annat, att äktenskap ej må slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led. Genomföres den av utskottet förordade ändringen i 2 kap. 9 § giftermålsbalken torde detta böra föranleda till att det häremot svarande förbudet mot äktenskap i 1904 års lag upphäves. Det motsvarande stadgandet i kungl. förordningen den 31 december 1931 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap — som har avseende å medborgare i något av de andra nordiska länderna — synes böra ändras på samma sätt, vilket kan ske i administrativ ordning.

Vad här ovan anförts om att det indispensabla äktenskapsförbudet i 2 kap. 9 § giftermålsbalken icke har stöd i den allmänna rättsuppfattningen torde i viss mån också gälla om dess motsvarighet i strafflagen, bestämmelsen i 18 kap. 2 §, vari stadgas straff för otukt mellan dem, av vilka den ene är eller varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led. Såsom under förarbetena till de ändringar som 18 kap. strafflagen undergick år 1937 påpekades, torde vissa av de förbindelser, som i 2 § betecknas som straffbara, av en stor del av den svenska befolkningen icke anses otillåtna. Genomföres den av utskottet förordade ändringen i 2 kap. 9 § giftermålsbalken torde detta böra föranleda till att det häremot svarande förbudet mot äktenskap i 1904 års lag upphäves. Det motsvarande stadgandet i kungl. förordningen den 31 december 1931 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap — som har avseende å medborgare i något av de andra nordiska länderna — synes böra ändras på samma sätt, vilket kan ske i administrativ ordning.

målsbalken, synes detta också vara en anledning till att begränsa omfattningen av det straffbara området i 18 kap. 2 § strafflagen.

I motionen föreslås att, förutom i de i paragrafens andra stycke angivna fall, straffbarhet endast skall inträda, när det svågerlagsgrundande äktenskapet består vid tidpunkten för otuktens övande. Straffrättskommittén har i sitt yttrande över motionen uttalat, att kommittén, som för närvarande förberedde förslag till ny lagstiftning rörande bl. a. sedlighetsbrotten, icke avsåge att annat än i fall motsvarande de i 18 kap. 2 § andra stycket strafflagen angivna förordna bibehållandet av straff för otukt mellan personer, av vilka den ene är eller varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led. Med hänsyn härtill har kommittén förklarat, att det ur de synpunkter kommittén företrädde icke funnes något att erinra mot motionärens förslag.

Den begränsning av det straffbara området, som föreslås i motionen, måste enligt utskottets uppfattning anses innebära en förbättring, och det kan i nuvarande läge, då straffrättskommittén är sysselsatt med en genomgripande omarbetning av 18 kap., knappast ifrågakomma att företaga någon längre gående ändring i detta avseende. Utskottet tillstyrker därför motionärens förslag i denna del. Beträffande straffskalan bör enligt utskottets mening även bötesstraff ingå i denna, och utskottet föreslår därför sådan jämkning av skalan.

I det inom utskottet upprättade, till lagrådet remitterade förslaget föreslogs, att andra stycket i 18 kap. 2 § skulle bibehållas oförändrat. I anledning av vad lagrådet häremot erinrat föreslår utskottet den jämkning i detta stycke, som lagrådet förordat.

De föreslagna lagändringarna synas böra träda i kraft den 1 juli 1947. Vad angår 10 kap. 1 § giftermålsbalken torde det vara tydligt, att den nya lydelsen av paragrafen utan att särskild föreskrift meddelas därom kommer att gälla även för äktenskap som ingåtts före nämnda dag. I det fall att talan om återgång för hinder som sägs i 2 kap. 9 § giftermålsbalken väckts före den 1 juli 1947, torde emellertid övervägande skäl tala för att vid prövningen av denna talan äldre lag tillämpas. Ett stadgande härom synes böra upptagas i förslaget.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion, I: 24, måtte besluta att för sin del antaga följande förslag till

1) L a g om ändring i giftermålsbalken.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 9 §, 3 kap. 2 § 6 mom. och 10 kap. 1 § giftermålsbalken skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

2 KAP.

9 §.

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

Äktenskap må ej slutas mellan dem, av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led, *med mindre Konungen finner skäligt tillåta äktenskapet. Finnes barn i det tidigare äktenskapet, må tillstånd meddelas allenast om hänsyn till barnet ej talar däremot.*

3 KAP.

2 §.

6 mom. En var av de trolovade skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att, så vitt honom är veterligt, de ej äro så besläktade eller *besvägrade*, som i 2 kap. 7 eller 9 § sägs, och, där ej till äktenskapet visas tillstånd jämlikt 2 kap. 8 §, att ej heller sådan släktskap, som där avses, honom veterligen föreligger.

6 mom. En var av de trolovade skall avgiva skriftlig försäkran på heder och samvete att, så vitt honom är veterligt, de ej äro så besläktade, som i 2 kap. 7 § sägs, och, där ej till äktenskapet visas tillstånd jämlikt 2 kap. 8 eller 9 §, att ej heller sådan släktskap eller *sådant svågerlag*, som där avses, honom veterligen föreligger.

10 KAP.

1 §.

Har äktenskap slutits, ehuru däremot var hinder, varom sägs i 2 kap. 7, 9 eller 10 §, skall till återgång dömas.

Har äktenskap slutits, ehuru däremot var hinder varom sägs i 2 kap. 7 eller 10 §, skall till återgång dömas.

För hinder — — — — — blivit väckt.

Allmän åklagare — — — — — tidigare giftet.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1947.

Har talan om återgång för hinder som sägs i 2 kap. 9 § väckts före denna dag, skall vid prövningen av denna talan äldre lag tillämpas.

---

2) L a g

om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap.

Härigenom förordnas, att 1 kap. 2 § lagen den 8 juli 1904 om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap¹ skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

1 KAP.

2 §.

Vill utländsk — — — till efterrättelse.

Ej må dock i något fall utländsk undersåte, som är gift, inför svensk myndighet ingå äktenskap; ej heller må äktenskap slutas mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra eller äro syskon eller av vilka den ene varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led.

Ej må dock i något fall utländsk undersåte, som är gift, inför svensk myndighet ingå äktenskap; ej heller må äktenskap slutas mellan dem, som äro i rätt upp- och nedstigande släktskap med varandra eller äro syskon.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1947.

3) L a g

om ändrad lydelse av 18 kap. 2 § strafflagen.

Härigenom förordnas, att 18 kap. 2 § strafflagen² skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

18 KAP.

2 §.

Övas otukt mellan dem, av vilka den ene är eller varit gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse. Var äktenskapet upplöst, må till böter dömas.

Övas otukt mellan dem, av vilka den ene är gift med den andres släkting i rätt upp- eller nedstigande led; dömes högst till straffarbete i två år.

¹ Senaste lydelse se SFS 1915: 436.

² Senaste lydelse se SFS 1937: 242.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

Styvfader eller styvmoder, som under omständigheter svarande mot de i 1 § 2 mom. angivna *övat* otukt med styvbarn eller styvbarns avkomling, dömes till straffarbete från och med ett till och med sex år.

Styvfader eller styvmoder, som under omständigheter svarande mot de i 1 § 2 mom. angivna *övar* otukt med styvbarn eller styvbarns avkomling, dömes till straffarbete från och med ett till och med sex år.

Denna lag skall träda i kraft den 1 juli 1947.

Stockholm den 25 april 1947.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Schlyter, Wagnsson, Westman, Ahlkvist, Ekströmer, Lindblom, Olofsson och Löthner;

från andra kammaren: herrar Rylander, Lindqvist, Gezelius, Hedlund i Östersund och Olsson i Mellerud,* fru Gustafson samt herrar Pettersson i Ersbacken och Jonsson i Skutskär.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 2 april 1947.

Närvarande:

justitieråden LAWSKI,
GYLLENSWÄRD,
NISSEN,
regeringsrådet KUYLENSTIERNA.

Enligt lagrådet den 29 mars 1947 tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 28 mars 1947, hade Kungl. Maj:t i anledning av en av riksdagens första lagutskott gjord framställning förordnat, att lagrådets utlåtande skulle inhämtas över upprättade förslag till

- 1) lag om ändring i giftermålsbalken;
- 2) lag om ändrad lydelse av 1 kap. 2 § lagen den 8 juli 1904 (nr 26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap; samt
- 3) lag om ändrad lydelse av 18 kap. 2 § strafflagen.

Förslagen, som finnas bilagda detta protokoll, föredrogos inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet hovrättsassessorn S. Edling.

Förslagen föranledde följande yttrande av lagrådet:

2 § i 18 kap. strafflagen är nu uppställd så, att andra stycket innefattar en strängare straffskala för de fall då brott som omfattas av första stycket begås under angivna kvalificerande omständigheter. Detta förhållande mellan styckena markeras genom den i andra stycket använda formen av verbet öva (jfr 1 och 10 §§ i kapitlet). Då nu föreslås, att första stycket, i motsats till andra stycket, icke längre skall bliva tillämpligt då det svågerlagsgrundande äktenskapet upphört, kommer andra stycket att i detta fall få karaktären av ett självständigt straffbud. Detta kan enklast bringas till uttryck genom att i sistnämnda stycket ordet »övat» utbytes mot »övar».

Justerat
Sven Lawski.

In fidem:
Åke Mossler.

Ur protokollet:
Åke Mossler.

Stockholm 1947. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

471235